

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy panią poseł Barbarę Dolniak.

(-) Piotr Adamowicz; (-) Urszula Augustyn; (-) Paweł Bliźniuk; (-) Marek Jan Chmielewski; (-) Alicja Chybicka; (-) Barbara Dolniak; (-) Konrad Frysztak; (-) Krzysztof Gadowski; (-) Piotr Głowski; (-) Krzysztof Grabczuk; (-) Małgorzata Gromadzka; (-) Barbara Grygorcewicz; (-) Krzysztof Habura; (-) Łukasz Horbatowski; (-) Patryk Jaskulski; (-) Dominik Jaśkowiec; (-) Marcin Józefaciuk; (-) Piotr Kandyba; (-) Jacek Karnowski; (-) Magdalena Małgorzata Kołodziejczak; (-) Aleksandra Kot; (-) Maria Joanna Koźlakiewicz; (-) Katarzyna Królak; (-) Marek Krząkała; (-) Adam Krzemiński; (-) Bożena Lisowska; (-) Artur Jarosław Łacki; (-) Alicja Łepkowska-Gołaś; (-) Krystian Łuczak; (-) Paweł Masełko; (-) Jacek Niedźwiedzki; (-) Małgorzata Niemczyk; (-) Jolanta Niezgodzka; (-) Paweł Papke; (-) Małgorzata Pępek; (-) Krzysztof Piątkowski; (-) Katarzyna Maria Piekarska; (-) Lucjan Marek Pietrzczyk; (-) Kazimierz Plocke; (-) Mariusz Popielarz; (-) Renata Rak; (-) Rafał Siemaszko; (-) Krystyna Skowrońska; (-) Marek Sowa; (-) Franciszek Sterczewski; (-) Henryk Szopiński; (-) Łukasz Ściebiorowski; (-) Apoloniusz Tajner; (-) Przemysław Witek; (-) Anna Wojciechowska; (-) Witold Zembaczyński.

U S T A W A

z dnia .....

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2025 r. poz. 46) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 156 § 5a otrzymuje brzmienie:

„§ 5a. W razie złożenia w toku postępowania przygotowawczego wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania – zawiadamia się o tym podejrzanego i jego obrońcę, pouczając o prawie do zapoznania się z materiałami postępowania. Na ich wniosek udostępnia się im niezwłocznie akta sprawy w części zawierającej treść dowodów dołączonych do wniosku o zastosowanie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania oraz w tym zakresie umożliwia sporządzenie odpisów lub kopii. Przepis § 4 stosuje się odpowiednio.”;

2) w art. 248 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Zatrzymanego należy zwolnić, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania go do dyspozycji sądu nie doręczono mu postanowienia o zastosowaniu wobec niego tymczasowego aresztowania.”;

3) w art. 249 uchyla się § 3a;

4) w art. 249a w § 1:

a) wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Podstawę orzeczenia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania mogą stanowić jedynie ustalenia poczynione na podstawie”;

b) w pkt 1 średnik zastępuje się kropką i uchyla się punkt 2;

5) w art. 250:

a) uchyla się § 2b,

b) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Prokurator, przesyłając wraz z aktami sprawy wniosek, o którym mowa w § 2, doręcza podejrzanemu jego odpis, poucza go o przysługujących mu w wypadku zastosowania tymczasowego aresztowania uprawnieniach oraz zarządza jednocześnie doprowadzenie go do sądu. Składając wniosek o zastosowanie tymczasowego aresztowania prokurator przesyła sądowi odpis wniosku w postaci

elektronicznej. Na wniosek obrońcy sąd niezwłocznie przesyła wniosek na wskazany przez obrońcę adres poczty elektronicznej.”,

- c) uchyla się § 3b–3h;
- 6) w art. 257:
  - a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Stosując tymczasowe aresztowanie, sąd może zastrzec, że środek ten ulegnie zmianie pod warunkiem złożenia określonego poręczenia majątkowego.”,
  - b) uchyla się § 3;
- 7) w art. 258:
  - a) w § 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) uzasadniona obawa ucieczki lub ukrycia się oskarżonego, zwłaszcza wtedy, gdy nie można ustalić jego tożsamości albo nie ma on stałego miejsca pobytu w kraju ani w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej;”,
  - b) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Wobec oskarżonego, któremu zarzucono popełnienie zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat, albo którego sąd pierwszej instancji skazał na karę pozbawienia wolności wyższą niż 3 lata, obawy utrudniania prawidłowego toku postępowania, o których mowa w § 1, uzasadniające stosowanie środka zapobiegawczego, mogą wynikać także z surowości grożącej oskarżonemu kary.”;
- 8) uchyla się art. 258a;
- 9) w art. 259 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Tymczasowe aresztowanie nie może być stosowane, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat.”;
- 10) w art. 263:
  - a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy może na wniosek prokuratora przedłużyć tymczasowe aresztowanie na okres, który łącznie nie może przekroczyć 12 miesięcy, jeżeli postępowanie przygotowawcze było prowadzone sprawnie, ale ze względu na szczególne okoliczności sprawy nie można było go ukończyć w terminie określonym w § 1. Oceniając sprawność prowadzenia postępowania przygotowawczego, sąd uwzględnia zwłaszcza stopień realizacji czynności procesowych wskazanych we wniosku o zastosowanie tymczasowego

aresztowania i wcześniejszych wnioskach o przedłużenie tymczasowego aresztowania, a także powody, dla których określonych czynności dotąd nie wykonano lub nie ukończono.”,

b) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania na okres oznaczony, przekraczający terminy określone w § 2 i 3 może dokonać sąd apelacyjny, w którego okręgu prowadzi się postępowanie na wniosek sądu, przed którym sprawa się toczy, a w postępowaniu przygotowawczym na wniosek właściwego prokuratora bezpośrednio przełożonego wobec prokuratora prowadzącego lub nadzorującego śledztwo – jeżeli konieczność taka powstaje w związku z zawieszeniem postępowania karnego, czynnościami zmierzającymi do ustalenia lub potwierdzenia tożsamości oskarżonego, wykonywaniem czynności dowodowych w sprawie o szczególnej zawilosci lub poza granicami kraju, a także celowym przewlekaniem postępowania przez oskarżonego. Przepis § 2 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.”,

c) po § 4b dodaje się § 4c w brzmieniu:

„§ 4c. Stosowanie tymczasowego aresztowania na podstawie art. 258 § 2 do czasu wydania wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć 12 miesięcy.”;

11) w art. 266:

a) § 1a otrzymuje brzmienie:

„§ 1a. W razie zastosowania poręczenia majątkowego w postępowaniu przygotowawczym przez sąd przyjęcia przedmiotu tego poręczenia dokonuje prokurator.”,

b) uchyla się § 3;

12) w art. 313 uchyla się § 1a;

13) w art. 426 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Od postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania wydanego na skutek zażalenia, a także od wydanego w toku postępowania odwoławczego postanowienia o przeprowadzeniu obserwacji, zastosowaniu środka zapobiegawczego, nałożeniu kary porządkowej, zawieszeniu postępowania oraz w przedmiocie kosztów procesu, o których po raz pierwszy orzekł sąd odwoławczy, przysługuje zażalenie do innego równorzędnego składu sądu odwoławczego. Jeżeli zaskarżone postanowienie

wydał sąd w składzie jednego sędziego, zażalenie rozpoznaje sąd odwoławczy w składzie trzech sędziów, chyba że zażalenie dotyczy postanowienia o nałożeniu kary porządkowej lub w przedmiocie kosztów procesu.”;

14) w art. 666 § 1 wyrazy „art. 338 § 1” zastępuje się wyrazami „art. 338 § 3”.

Art. 2. Przepisy ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się do spraw wszczętych przed dniem jej wejścia w życie, jeżeli przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Art. 3. Czynności procesowe dokonane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy są skuteczne, jeżeli zostały dokonane z zachowaniem przepisów dotychczasowych.

Art. 4. W przypadku wątpliwości czy stosować prawo dotychczasowe, czy przepisy niniejszej ustawy, stosuje się niniejszą ustawę.

Art. 5. Jeżeli po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy brak jest podstaw prawnych do stosowania środka zapobiegawczego, środek taki należy niezwłocznie uchylić lub zmienić.

Art. 6. Ustawa wchodzi w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia

UZASADNIENIE

Cel i zakres projektu – uwagi wprowadzające

Przedkładany projekt ma na celu wdrożenie pilnych zmian legislacyjnych w obszarze stosowania środków zapobiegawczych.

Systemowy problem związany z nadmiernym stosowaniem instytucji tymczasowego aresztowania, sprawia, że Polska narażona jest z tego tytułu na odpowiedzialność przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka.

Do Sejmu obecnej kadencji wpłynęły co najmniej dwa projekty poselskie, w których podjęto próbę naprawy sytuacji w zakresie wskazanej wyżej problematyki. Mimo, że ich celem była poprawa stanu prawnego, wynikającego z obowiązujących obecnie regulacji, zawarte w nich rozwiązania nie zawsze prezentowały optymalne propozycje legislacyjne. Z tego względu projektodawcy zdecydowali się na przedstawienie niniejszego projektu. Rozwiązania w zakresie tymczasowego aresztowania oparte zostały na projekcie przygotowanym przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego (dostępnym na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości w zakładce Komisja Kodyfikacyjna Prawa Karnego) oraz na projekcie przygotowanym przez Ministerstwo Sprawiedliwości, który jest przedmiotem prac legislacyjnych (dostępnym na stronie Rządowego Centrum Legislacji pod numerem UD153). Oba projekty zawierają niemal identyczne rozwiązania.

Pilna potrzeba przeciwdziałania nadmiernemu stosowaniu tymczasowego aresztowania sprawiła, że projektodawcy zdecydowali się na przedstawienie odrębnej inicjatywy ustawodawczej, która pozwoli na wcześniejsze uchwalenie koniecznych zmian.

Art. 156 § 5a k.p.k., art. 249a § 1 k.p.k. i art 250 § 2b k.p.k.

Zaproponowane zmiany dotyczące art. 156 § 5a k.p.k., art. 249a § 1 k.p.k. i art 250 § 2b k.p.k. mają na celu rozwinięcie standardu unijnego wynikającego z dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/13/UE z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym (Dz. Urz. UE L 142 z 1.06.2012, str. 1), jak i standardu strasburskiego w zakresie dostępu obrony do materiałów postępowania w związku ze stosowaniem tymczasowego aresztowania. Dodatkowo proponuje się zmiany wzmacniające prawo podejrzanego do obrony w zakresie tego dostępu.

Dostęp podejrzanego i jego obrońcy do akt postępowania przygotowawczego i do dowodów wskazujących na potrzebę stosowania tymczasowego aresztowania stanowi

kluczowy element rzetelności procedury stosowania tymczasowego aresztowania. Wynika to z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (por. wyrok TK z dnia 3 czerwca 2008 r., K 42/07, OTK – A 2008, nr 5, poz. 77; w odniesieniu do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: wyrok z dnia 15 stycznia 2008 r. w sprawie *Łaskiewicz przeciwko Polsce*, skarga nr 28481/03; wyrok z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie *Migoń przeciwko Polsce*, skarga nr 24244/94; wyrok z dnia 6 listopada 2007 r. w sprawie *Chruściński przeciwko Polsce*, skarga nr 22755/07). Europejski Trybunał Praw Człowieka kilkakrotnie stwierdzał, uwzględniając skargi przeciwko Polsce, że uniemożliwienie oskarżonemu i jego obrońcy dostępu do akt postępowania przygotowawczego narusza zasadę równości broni, stanowiącą istotny element rzetelności procedury przewidzianej w art. 5 ust. 4 EKPCz. W punkcie 84 wyroku w sprawie *Łaskiewicz przeciwko Polsce* stwierdza się „Trybunał uznaje konieczność skutecznego prowadzenia postępowań karnych, co może oznaczać, że pewna część informacji zebranych w ich trakcie powinna być utajniona w celu uniemożliwienia podejrzanym zacierania dowodów i podważania biegu wymiaru sprawiedliwości. Jednakże, ten zasadny cel nie może być realizowany kosztem znacznego ograniczenia prawa do obrony. Dlatego też informacje kluczowe dla oceny legalności tymczasowego aresztowania, takie jak powody, które zdaniem prokuratury uzasadniają przedłużenie okresu pozbawienia wolności – powinny być w odpowiednim trybie udostępnione adwokatowi podejrzanego [...]”. To właśnie uczynienie zadość standardowi konstytucyjnemu i konwencyjnemu w tym zakresie było przyczyną wprowadzenia z dniem 1 lipca 2015 r. wzmocnionych gwarancji kontradyktryjności i równości stron w procedurze aresztowanej (por. w szczególności art. 249a k.p.k. i ówczesne brzmienie art. 250 k.p.k.). Również przepis art. 7 ust. 1 dyrektywy 2012/13/UE nie dopuszcza żadnego wyjątku od reguły, że należy zapewnić obronie dostęp do będących w posiadaniu właściwych organów dokumentów, które są związane z konkretną sprawą i mają istotne znaczenie dla skutecznego zakwestionowania, zgodnie z prawem krajowym, legalności zatrzymania lub aresztowania. Jak wynika z powyższego, podejrzany i jego obrońca powinni mieć dostęp do dowodów stanowiących podstawę wniosku o zastosowanie (przedłużenie) tymczasowego aresztowania i postanowienia o zastosowaniu tego środka zapobiegawczego. Wyjątki w tym zakresie nie są dopuszczalne.

Dodatkowo należy zauważyć, że wprowadzając w art. 156 § 5a k.p.k. ograniczenie w dostępie podejrzanego i jego obrońcy do dowodów wskazanych we wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania ustawodawca uzasadnił je potrzebą ochrony świadków zagrożonych. Cel ten w procesie karnym może być osiągnięty za pomocą instytucji świadka incognito, której zastosowanie powoduje, że obrona wciąż ma dostęp do treści zeznań, tyle

że zapewniony w sposób uniemożliwiający ujawnienie tożsamości świadka zagrożonego. Skoro zatem cel godny ochrony może być osiągnięty za pomocą istniejącego w Kodeksie postępowania karnego instrumentu, zbędne jest dalej idące ograniczanie prawa do obrony. Dlatego też uzasadnione jest uchylenie art. 250 § 2b k.p.k., skoro stanowi on nieproporcjonalne ograniczenie prawa do obrony oraz reguły równości broni. Co za tym idzie, w tym zakresie proponuje się zmianę także art. 156 § 5a k.p.k.

Konsekwencją respektowania standardu strasburskiego i unijnego jest również proponowane brzmienie art. 249a § 1 k.p.k., które oznacza powrót do jego treści obowiązującej od dnia 1 lipca 2015 r. Ustawą z dnia 11 marca 2016 r. wraz z wprowadzeniem art. 250 § 2b k.p.k. przewidziano możliwość wyodrębnienia przez prokuratora szczególnego zbioru dowodów, który pomimo, że stanowić może podstawę orzekania o zastosowaniu lub przedłużeniu stosowania tymczasowego aresztowania, nie jest udostępniany oskarżonemu oraz jego obrońcy. Powodem nieudostępniania tych dowodów w postaci zeznań świadka była uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia i zdrowia albo wolności świadka lub osoby dla niego najbliższej. Tymczasem, jak wskazywano, sąd badający podstawy stosowania lub przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania nie może czynić istotnych ustaleń w tym zakresie na podstawie dowodów niedostępnych dla podejrzanego i jego obrońcy.

Proponowana treść art. 156 § 5a k.p.k. ma również za zadanie zniwelować dotychczasowe niedoskonałości normy w nim zawartej. Po pierwsze, przepisy regulujące zasady dostępu do akt postępowania w związku ze stosowaniem tymczasowego aresztowania nie przewidywały obowiązku zawiadomienia podejrzanego o możliwości realizacji tego uprawnienia, co wpływało negatywnie na efektywność korzystania z niego, zwłaszcza jeśli idzie o moment uzyskania tego dostępu. Za konieczne uznano uzupełnienie tego przepisu o nałożenie na prokuratora obowiązku poinformowania podejrzanego oraz jego obrońcy o kierowanym do sądu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania wraz z pouczeniem o przysługującym prawie do zapoznania się z materiałami postępowania. Po drugie, sprecyzowano, że na wniosek podejrzanego i jego obrońcy prokurator udostępnia akta postępowania w zakresie, w jakim stały się one kanwą wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania, czyniąc to niezwłocznie. Po trzecie, zmieniony przepis przesądza o zakresie obowiązków prokuratora, przy czym udostępnienie akt następuje z inicjatywy podejrzanego lub jego obrońcy. W przypadku braku wniosku o zapoznanie się z aktami, nie tamuje to biegu postępowania i dalszych, dynamicznych czynności procesowych prokuratora na tym etapie. Po czwarte, w art 156 § 5a k.p.k. doprecyzowano, że przewidziane w nim prawo podejrzanego i obrońcy obejmuje również możliwości sporządzenia odpisów i

kopii akt, analogicznie jak jest to w art. 156 § 5 k.p.k. Po piąte, w projektowanym przepisie przewidziano odesłanie do § 4, odnoszącego się do ochrony tajemnic w nim przewidzianych.

Art. 250 § 3 i § 3b-3h k.p.k. oraz art. 248 § 2 k.p.k.

W art. 250 § 3 k.p.k. proponuje się wprowadzenie obowiązku doręczenia podejrzanemu odpisu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania. Obowiązek obciąża prokuratora kierującego wnioskiem, stanowiąc realizację prawa dostępu osoby objętej wnioskiem do niezwłocznej informacji o złożeniu wniosku oraz jego podstawy. Uzupełnieniem tej regulacji gwarancyjnej jest regulacja nakazująca przesłanie sądowi odpisu wniosku aresztowego w wersji elektronicznej. Niewątpliwie każdy wniosek sporządzany jest obecnie w takiej formie, a zatem nie rodzi to dodatkowych komplikacji, a jednocześnie sprzyja usprawnieniu pracy sądu. Ma jednak przede wszystkim znaczenie gwarancyjne, obrońca może bowiem wskazać adres swojej poczty elektronicznej, na którą wniosek ten zostanie również przesłany. W wielu przypadkach dokonywania czynności związanych ze stosowaniem tymczasowego aresztowania poza siedzibą i miejscowością kancelarii obrońcy oraz wynikających z dynamiki tych czynności, uzyskanie kopii elektronicznej wniosku sprzyja przygotowaniu się obrońcy do wykonywania czynności obrończych w sposób efektywny.

W projekcie proponuje się także uchylenie art. 250 § 3b-3h k.p.k. i odstąpienie w ten sposób od możliwości prowadzenia zdalnych posiedzeń aresztowych, tj. przez zapewnienie podejrzanemu udziału w posiedzeniu aresztowym za pomocą urządzeń technicznych, umożliwiających przeprowadzenie tego posiedzenia na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. Możliwość takiego procedowania została wprowadzona w związku z pandemią COVID19, ale wobec formy jej wprowadzenia (do Kodeksu postępowania karnego, na stałe) ma powszechne zastosowanie. Ustawodawca założył bowiem, że „można odstąpić...” od doprowadzenia podejrzanego do sądu, nie precyzując powodów takiego odstąpienia. Procedura ta istotnie obniżyła gwarancje procesowe podejrzanego, w szczególności w zakresie możliwości kontaktowania się podejrzanego z obrońcą (art. 250 § 3e k.p.k.), dozwalając wręcz na pozbawienie podejrzanego tego kontaktu w celu ustalenia linii obrony. Nadto, prowadziła do zasadnie krytykowanego pozbawienia uprawnień wynikających wprost z Konstytucji RP, tj. do bezpośredniego kontaktu z sądem stosującym areszt oraz doręczenia mu postanowienia o tymczasowym aresztowaniu. Z tych powodów, jak również nie dostrzegając, iżby zapewnienie podejrzanemu bezpośredniego dostępu do sądu w związku z procedurą aresztową w latach poprzedzających czas pandemii COVID-19 narażało istotnych trudności, proponuje

się uchylenie art. 250 § 3b-3h k.p.k. Utrzymywanie tego nadzwyczajnego w istocie trybu aresztowego i odrębnych w tym zakresie reguł prowadzenia zdalnego posiedzenia aresztowego nie ma swojego uzasadnienia.

Należy podkreślić, że uchylenie tych przepisów oznacza, że „posiedzenie aresztowe”, o którym mowa w art. 250 k.p.k., nie wchodzi w zakres posiedzeń, o których mowa w art. 96a k.p.k. Ujmując rzecz inaczej, „odpowiednie stosowanie” przepisów art. 374 § 3-8 k.p.k. i art. 517ea k.p.k. do posiedzeń w myśl art. 96a k.p.k. w przypadku „posiedzenia w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania” oznacza ich niestosowanie.

Konsekwencją uchylenia art. 250 § 3b-3h k.p.k. jest zmiana treści art. 248 § 2 k.p.k., która sprowadza się do rezygnacji z zawartej w niej wyjątkowej możliwości poprzestania na ogłoszeniu postanowienia o tymczasowym aresztowaniu zatrzymanemu wówczas, gdy postanowienie to zapadło na posiedzeniu prowadzonym w trybie zdalnym. Samo ogłoszenie postanowienia w tej sytuacji nie realizuje standardu wynikającego z art. 41 ust. 3 Konstytucji RP. Warunek braku możliwości odbioru postanowienia przez zatrzymanego zawarty w dotychczasowym brzmieniu przepisu określony jest nadto bardzo szeroko. Na marginesie już tylko można dodać, że współczesne możliwości techniczne pozwalają na realizację wymogu konstytucyjnego z art. 41 ust. 3 w pełnym zakresie. Odwołanie w zdaniu drugim art. 248 § 2 k.p.k. do odpowiedniego stosowania art. 136 § 1 k.p.k. uznać należy po zmianie treści przepisu za zbędne. W przypadku odmowy przyjęcia postanowienia przepis art. 136 k.p.k. znajdzie zastosowanie wprost.

Art. 257 § 2 i § 3 k.p.k. oraz art. 426 § 2 k.p.k.

Zaproponowana treść art. 257 § 2 k.p.k. limitowana jest standardem wyznaczonym przez art. 41 Konstytucji RP oraz art. 5 ust 1 EKPCz, zgodnie z którymi każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność, a pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na podstawie i w trybie określonym przez ustawę. Zgodnie z dyrektywą minimalizacji tymczasowego aresztowania i jego ostateczności jako środka zapobiegawczego, przepisy wymagają, aby sąd badał, czy dla zabezpieczenia prawidłowości toczącego się postępowania niezbędne jest stosowanie tymczasowego aresztowania czy wystarczający jest inny środek o charakterze nieizolacyjnym. Omawiany przepis ma wymiar praktyczny. Przewidywał termin do przyjęcia poręczenia majątkowego i możliwość jego przedłużenia. Propozycja nowego brzmienia zakłada rezygnację z wyznaczenia terminu na złożenie poręczenia majątkowego, co w praktyce nie oznacza, że sąd orzekający nie określi takiego terminu. Aktualne pozostaje także, że samo wydanie postanowienia o zastosowaniu poręczenia majątkowego

nie doprowadzi do uchylenia tymczasowego aresztowania, lecz wymaga złożenia jego przedmiotu. Wcześniejsze uchylenie stosowania tymczasowego aresztowania stwarzałoby ryzyko, że poręczenie nie zostanie złożone. Instytucja warunkowego tymczasowego aresztowania, nawet bez konieczności oznaczania terminu złożenia określonego poręczenia majątkowego, będzie realizowała swoją funkcję. Wydaje się, że ta postać poręczenia majątkowego nabiera w coraz większym stopniu charakteru kaucyjnego, także wobec projektowanego uchylenia art. 257 § 3 k.p.k.

Proponowane uchylenie art. 257 § 3 k.p.k., wprowadzonego do ustawy karnoprocesowej na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r., stanowi powrót do wyłącznie sądowej kompetencji orzekania w przedmiecie stosowania lub przedłużania stosowania tymczasowego aresztowania. Zmieniony przepis zakładał, że obecny na posiedzeniu prokurator może sprzeciwić się zmianie środka izolacyjnego na poręczenie majątkowe, co oznaczało „wstrzymanie” decyzji zarezerwowanej wyłącznie dla sądu i w opozycji do treści ustawy przewidującej z mocy prawa uchylenie stosowanego tymczasowego aresztowania z chwilą złożenia poręczenia majątkowego. Oczekiwanie na rozstrzygnięcie sądu drugiej instancji oznaczało pozbawienie wolności podejrzanego lub oskarżonego przez bliżej nieokreślony czas i wbrew woli sądu. Tymczasem kwestia oceny rzetelności postępowania w rozumieniu art. 6 EKPCz oraz art. 45 Konstytucji RP dotyka także postępowań incydentalnych, takich jak stosowanie lub przedłużanie tymczasowego aresztowania. Z tych powodów dalsze utrzymywanie przepisu, który uzależnienia wykonalność decyzji o zmianie stosowanego środka zapobiegawczego od braku sprzeciwu prokuratora, prowadzi do pogłębienia nierówności stron w procesie karnym i zlikwidowania gwarancyjnej roli sądu.

Projektowana zmiana art. 426 § 2 k.p.k. ma charakter wynikowy wobec zmian art. 257 § 2 k.p.k. i uchylenia § 3 tego przepisu odnoszących się do zastrzeżenia przez sąd zmiany tymczasowego aresztowania na inny środek pod warunkiem złożenia poręczenia majątkowego i eliminacji sprzeciwu prokuratora zawieszającego aktualnie wykonalność postanowienia sądu do jego uprawomocnienia się. Oznacza więc w tym zakresie powrót do stanu prawnego sprzed dnia 1 października 2023 r.

Art. 258 § 1 pkt 1 k.p.k.

Brzmienie art. 258 § 1 pkt 1 k.p.k. stoi w sprzeczności z jedną z podstawowych swobód Unii Europejskiej, mianowicie swobodą przepływu osób, bowiem posiadanie stałego miejsca pobytu w innym państwie Unii Europejskiej niż Polska mogło być automatycznie uznawane za spełnienie przesłanki „nieposiadania stałego miejsca pobytu w kraju”. Przepis ten pozwala

zatem na stosowanie środków zapobiegawczych wobec osoby tylko z tego powodu, że nie ma stałego miejsca pobytu w kraju, mając je w innym państwie Unii Europejskiej, co ma efekt dyskryminujący osoby korzystające z jednej z podstawowych swobód unijnych. Z tego względu na gruncie tego przepisu zrównano posiadanie stałego miejsca pobytu w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej z posiadaniem stałego miejsca pobytu w Polsce.

Art. 258 § 2 k.p.k. oraz art. 263 § 4c k.p.k.

Szczególna dolegliwość tymczasowego aresztowania wynikająca z jego ingerencji w sferę wolności człowieka powinna skłaniać do jego rozważnego stosowania. Ta konkluzja jawi się jako oczywista, jeżeli zważyć to, że ustawodawca nakazuje w art. 257 § 1 k.p.k. traktować areszt tymczasowy jako *ultima ratio*, wprowadzając zasadę minimalizacji środka zapobiegawczego. Mimo tego rozwiązania, dane statystyczne wskazują na drastyczny wzrost stosowania izolacyjnego środka zapobiegawczego, zwłaszcza z powołaniem się na przesłankę szczególną określoną w art. 258 § 2 k.p.k. Dążąc do ograniczenia stosowania tego środka, a także mając na względzie wzrost ustawowego zagrożenia kar, który nastąpił z dniem 1 października 2023 r., koniecznym jest proponowane podniesienie, w ramach tej przesłanki szczególnej, górnej granicy kary pozbawienia wolności z 8 na 10 lat. Decyzja o tymczasowym aresztowaniu z tej przyczyny nie może być podejmowana automatycznie, ale trzeba rozważyć, czy nie zachodzą w sprawie takie okoliczności, które wskazują, że w rzeczywistości pomimo grożącej oskarżonemu surowej kary w danym wypadku nie występuje uzasadniona obawa utrudniania prawidłowego toku postępowania, o których mowa w art. 258 § 1 k.p.k. Jednocześnie, w celu ograniczenia możliwości nadużywania przesłanki szczególnej z art. 258 § 2 k.p.k., proponuje się dodanie art. 263 § 4c k.p.k. zakładającego, że stosowanie tymczasowego aresztowania na podstawie art. 258 § 2 k.p.k. do wydania wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć 12 miesięcy.

Art. 258a k.p.k.

Propozycja uchylenia art. 258a k.p.k., wprowadzonego ustawą dnia 31 marca 2020 r. (Dz. U. poz. 568), podyktowana jest koniecznością wyeliminowania zbędnej regulacji, stanowiącej *superfluum* obowiązujących przepisów, które przewidują reakcję wobec niestosowania się do nakazów wynikających z istoty środków zapobiegawczych orzeczonych wobec oskarżonego.

Art. 259 § 3 k.p.k.

Aby wyeliminować (co do zasady) możliwość stosowania najsurowszego środka zapobiegawczego w sprawach o czyny zagrożone karą do 2 lat pozbawienia wolności proponuje się nowelizację art. 259 § 3 k.p.k. i powrót do wersji przepisu obowiązującej od dnia 1 lipca 2015 r. Jest to zgodne z zasadą ultima ratio tymczasowego aresztowania.

Zmiana dotyczy co do zasady czynów o mniejszej szkodliwości społecznej (w tym szeregu typów uprzywilejowanych, obejmujących przypadki mniejszej wagi), które w zdecydowanej większości nie wymagają obecnie wymiaru bezwzględnej kary pozbawienia wolności. Chodzi też o uniknięcie zbędnej presji sytuacyjnej na wymiar bezwzględnej kary pozbawienia wolności w przypadkach, gdyby stosowano tymczasowe aresztowanie w sprawie, ale końcowo celowe jest wymierzenie kary wolnościowej. Pozwoli to również na uniknięcie zaangażowania orzeczników w sprawy o odszkodowania za niesłuszne tymczasowe aresztowanie.

Art. 263 § 2 i § 4 k.p.k.

W ocenie projektodawcy zracjonalizowanie stosowania, a zwłaszcza przedłużania, tymczasowego aresztowania wymaga ingerencji w treść aktualnej regulacji ustawowej, w formie podkreślającej dotychczasowy dorobek orzecznictwa, z którego jednoznacznie wynika, że dalsze stosowanie środka izolacyjnego może nastąpić wyjątkowo i jedynie w sprawie prowadzonym oraz prawidłowo zorganizowanym postępowaniu. Innymi słowy – chodzi o wprowadzenie zapisu ustawowego, który zabezpieczy osobę pozbawioną wolności w toku postępowania karnego przed wydłużaniem okresu izolacji z uwagi na niedostatki w sprawnym procedowaniu ze strony organów procesowych.

Proponowana zmiana wprost do treści art. 263 § 2 k.p.k. wprowadza zapis o potrzebie oceny przez sąd sprawności postępowania przygotowawczego, a także wskazuje kryteria tej oceny. Sąd będzie zobowiązany do zbadania w jakim stopniu zrealizowano planowane czynności procesowe, wskazywane uprzednio we wniosku o zastosowanie i ewentualnych wcześniejszych wnioskach o przedłużenie tymczasowego aresztowania. Nadto będzie musiał zważyć okoliczności wskazane jako powody, dla których określonych czynności dotąd nie wykonano lub nie ukończono. Jeżeli uzna, że postępowanie jest źle prowadzone lub jego organizacja jest nieefektywna – będzie w pełni uprawniony do odmowy przedłużenia tymczasowego aresztowania. Zmiana regulacji winna też wpłynąć na kształt wniosków o przedłużenie izolacji. Zgodnie z zamierzeniem powinny one mieć charakter relacyjny, ale z mocnym akcentem rozliczenia dotychczasowego okresu aresztowania przez prezentację

efektywności postępowania. Jeżeli jakichś czynności nie zdołano przeprowadzić lub dokończyć – niezbędne będzie wyjaśnienie przyczyn, a w dalszej kolejności – realna prognoza terminu wykonania lub dokończenia, ze świadomością, że deklaracje te zostaną zweryfikowane po upływie kolejnego okresu aresztowania, w przypadku uwzględnienia wniosku. Ma to doprowadzić w istocie do decyzji o zmianie środka zapobiegawczego na wolnościowy, gdy zawodzi organizacja postępowania i wyeliminować powtarzanie w kolejnych wnioskach tych samych czynności do wykonania, bez wyjaśnienia powodów braku ich dotychczasowej realizacji.

Analogiczne badanie przebiegu postępowania będzie miało miejsce w przypadkach, gdy z uwagi na termin stosowania tymczasowego aresztowania właściwym do rozpoznania wniosku będzie już sąd apelacyjny.

Art. 266 § 1a i § 3 k.p.k.

Projektowana zmiana art. 266 k.p.k. polega na rezygnacji z regulacji uzależniającej przyjęcie poręczenia majątkowego od wykazania, że przedmiot poręczenia majątkowego nie pochodzi z przysporzenia na rzecz oskarżonego albo innej osoby składającej poręczenie dokonanego na ten cel. W ocenie projektodawcy uzasadniony jest powrót do wersji art. 266 k.p.k. obowiązującej do dnia 21 czerwca 2021 r. z dodatkowym wskazaniem w § 1a, że w razie zastosowania poręczenia majątkowego w postępowaniu przygotowawczym przez sąd przyjęcia przedmiotu tego poręczenia dokonuje prokurator. Problemy dowodowe i uznaniowość, która może prowadzić do różnych ocen tych samych stanów faktycznych, prowadzi do wniosku, że wymóg wykazania źródła pochodzenia przedmiotu poręczenia może skutkować faktyczną niemożnością jego złożenia, co z kolei niekorzystnie rzutuje na sytuację procesową oskarżonego. Co więcej, obecna regulacja niesie ryzyko jej instrumentalnego stosowania przez odmowę przyjęcia przedmiotu poręczenia w celu niejako „wymuszenia” zastosowania tymczasowego aresztowania.

Art. 313 § 1a k.p.k. oraz art. 249 § 3a k.p.k.

Projekt przewiduje uchylenie art. 313 § 1a k.p.k., a także powiązanego z nim art. 249 § 3a k.p.k., który zakłada możliwość odstąpienia od wymogu przesłuchania podejrzanego przed zastosowaniem środka zapobiegawczego oraz dopuszcza zastosowanie tymczasowego aresztowania pomimo niestawiennictwa obrońcy prawidłowo powiadomionego o terminie i miejscu posiedzenia.

Skutkiem zastosowania obowiązujących obecnie art. 249 § 3a k.p.k. oraz art. 313 § 1a k.p.k. może być orzeczenie i wykonywanie wobec osoby, której ani nie powiadomiono o treści zarzutu, ani której nie ogłoszono zarzutu, środków zapobiegawczych, w tym najsurowszego z nich w postaci tymczasowego aresztowania. Tymczasem ocena, czy są spełnione przesłanki do jego zastosowania powinna odbywać się po przesłuchaniu podejrzanego. Dodać należy, że sytuacja procesowa podejrzanego, wobec którego odstąpiono od ogłoszenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów i jego przesłuchania jest gorsza niż podejrzanego ściganego listem gończym, bowiem w przypadku ujęcia podejrzanego ściganego listem gończym, należy niezwłocznie doprowadzić go do sądu, który wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu (art. 279 § 3 k.p.k.). Taka sytuacja nie wystąpi, np. gdy minie stan nietrzeźwości lub odurzenia. Brak obowiązku przesłuchania podejrzanego w takiej sytuacji przez sąd, tj. po ustaniu okoliczności określonych w art. 313 § 1a k.p.k., powoduje, że takie rozwiązanie należy uznać za sprzeczne z art. 5 ust. 3 EKPCz.

Art. 666 § 1 k.p.k.

Projektowana zmiana związana jest z dostosowaniem katalogu przestępstw wskazanym w tym przepisie do regulacji zawartej w projektowanym art. 259 § 3 k.p.k., zgodnie z którym tymczasowe aresztowanie nie może być stosowane, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat.

Przepisy, zawarte w projekcie ustawy nowelizującej, zawierają klasyczny zestaw zasad prawa intertemporalnego.

Art. 2 i 4

Zgodnie ze wskazaną regulacją wymienione w niej przepisy stosuje się do spraw wszczętych przed dniem jej wejścia w życie, jeżeli brak przepisów, które stanowią inaczej. Cechą charakterystyczną projektowanych przepisów jest ich proceduralny charakter. Dopełnieniem wskazanej wyżej regulacji jest kolejny przepis, stanowiący, że „W przypadku wątpliwości czy stosować prawo dotychczasowe, czy przepisy niniejszej ustawy, stosuje się niniejszą ustawę”.

Jak wskazuje SN *„Podstawową formą rozwiązywania problemów intertemporalnych na gruncie prawa karnego procesowego jest przy tym reguła stosowania prawa nowego (lex nova), zwana regułą bezpośredniego stosowania ustawy nowej albo regułą „chwytania w locie” (zob. H. Paluszkiwicz, Studia z zakresu problematyki intertemporalnej w prawie karnym*

procesowym, Warszawa 2016, s. 3, 15 i 19). W uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., IV KZ 38/16, przyznano, że zasada tzw. „chwywania w locie” jest podstawową zasadą prawa intertemporalnego i wskazano, że jest ona stosowana w drodze analogiae legis wówczas, gdy ustawodawca wprowadzając zmiany w prawie nie zamieści przepisów przejściowych.

Zasada „chwywania w locie” jest zatem w odniesieniu do przepisów procesowych swego rodzaju metazasadą intertemporalną i nawet wtedy, gdy nie jest wprost zapisana w ustawie należy domniemywać jej obowiązywanie. Zasada stosowania prawa nowego to jednocześnie zasada ultima ratio, znajdująca zastosowanie wówczas, gdy organ stosujący prawo ma trudności z usunięciem wątpliwości co do tego, które przepisy stosować.

Z reguły ustawodawca dodatkowo wprost nakazuje stosowanie ustawy nowej w razie wątpliwości, czy stosować prawo dotychczasowe, czy prawo nowe (in dubio lex nova). Taki przepis przejściowy znalazł się zarówno w ustawie z dnia 27 września 2013 r. - art. 29, jak i w ustawie z dnia 11 marca 2016 r. - art. 21. Pamiętać przy tym należy, że w prawie karnym procesowym nie obowiązuje reguła intertemporalna podobna do zawartej w art. 4 KK, która w odniesieniu do przepisów prawa karnego materialnego nakazuje porównywać przepisy „prawa dawnego” i „prawa nowego” z uwagi na to, które są względniejsze (bardziej korzystne) dla sprawcy. Brak takiego rozwiązania w przepisach procesowych wynika z tego, że normują one uprawnienia nie tylko oskarżonego (podejrzanego), ale także innych stron, czy szerzej - uczestników postępowania. Zmieniający się przepis, który jest korzystny z punktu widzenia jednej ze stron, może być niekorzystny z punktu widzenia innej. Różne interesy procesowe uczestników postępowania i to, że regulacje karno-procesowe nie są zorientowane tylko na ochronę uprawnień oskarżonego (podejrzanego), ale także uprawnień innych stron i uczestników postępowania powoduje, że w Kodeksie postępowania karnego brak odpowiednika art. 4 KK” (uchwała siedmiu sędziów SN z dnia 29 listopada 2016 r., I KZP 10/16).

Projekt nowelizacji, przyjmując zatem jako zasadę stosowanie nowych regulacji także do spraw wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, powiela dotychczasowe, sprawdzone reguły intertemporalne, które nie były w orzecznictwie podważane. Prymat stosowania ustawy nowej ma obowiązywać także w przypadku wątpliwości interpretacyjnych co do ewentualnego dalszego stosowania przepisów dotychczasowych, co również jest rozwiązaniem powszechnie stosowanym i akceptowanym. Jak wyżej wskazano zasada in dubio lex nova to zasada ultima ratio, znajdująca zastosowanie wówczas, gdy organ stosujący prawo ma trudności z usunięciem wątpliwości co do tego, które przepisy stosować.

Zarówno TK jak i ETPCz akceptują zasadę bezpośredniego działania nowego prawa procesowego, co potwierdza poniższe orzecznictwo.

Jak wskazuje TK *„podziela w tym względzie argumentację (...) uznając, że w myśl ogólnie akceptowanych zasad intertemporalnych, w tym wypadku znajdzie zastosowanie zasada bezpośredniego działania nowego prawa. Zasada ta powinna być zresztą stosowana w szczególności do przepisów proceduralnych, a zwłaszcza procedury karnej (zob. np. wyrok TK z 11 stycznia 2005 r., sygn. SK 60/03, OTK ZU nr 1/A/2005, poz. 2, cz. III, pkt 3 uzasadnienia). (postanowienie TK z dnia 4 kwietnia 2012 r. SK 7/10).*

ETPCz zaś wskazuje, że *„zasady dotyczące retrospektywności określone w art. 7 Konwencji mają zastosowanie tylko do przepisów określających przestępstwa i kary za nie; z drugiej strony, w innych sprawach Trybunał uznał, że uzasadnione jest, aby sądy krajowe stosowały zasadę tempus regit actum w odniesieniu do przepisów proceduralnych (wyrok w sprawie Scoppola przeciwko Włochom (nr 2) [Wielka Izba], nr 10249/03, 17 września 2009 r. pkt 110, <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-94135%22%7D>).*

Art. 3

Wskazany przepis stanowi, że *„Czynności procesowe dokonane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy są skuteczne, jeżeli zostały dokonane z zachowaniem przepisów dotychczasowych”*. Respektowanie tej zasady jest powszechnie przyjęte przy dokonywaniu zmian przepisów procesowych ustaw karnych. W ten sposób ustawa nowelizacyjna zapewnia poszanowanie praw nabytych mające zakotwiczenie konstytucyjne. Jak wskazuje TK, *„Zasadę niedziałania prawa wstecz TK rozumie szerzej, nie tylko jako zakaz stanowienia norm prawnych, które nakazywałyby stosować nowo ustanowione normy prawne do zdarzeń, które miały miejsce przed ich wejściem w życie i z którymi prawo nie wiązało dotąd skutków prawnych (zasada lex retro non agit we właściwym tego słowa znaczeniu), lecz także jako zakaz stanowienia intertemporalnych reguł, które mają określić treść stosunków prawnych powstałych pod rządami dawnych norm, a trwających w okresie wejścia w życie norm nowo ustanowionych, jeżeli reguły te wywołują ujemne prawne (a w konsekwencji społeczne) następstwa dla bezpieczeństwa prawnego i poszanowania praw nabytych. (...) zasada zaufania do państwa wymaga, by mocy wstecznej nie nadawać przepisom, które regulują prawa i obowiązki obywateli i pogarszają ich sytuację prawną”* (wyrok TK z dnia 19 marca 2007 r. K 47/05).

Art. 5

Analizowany przepis stanowi, że „Jeżeli po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy brak jest podstaw prawnych do stosowania środka zapobiegawczego, środek taki należy niezwłocznie uchylić lub zmienić”. Regulacja ta stanowi wyjątek od zasady, w myśl której czynności procesowe dokonane przed wejściem w życie nowej ustawy zachowują swoją skuteczność także później, o ile były dokonane z zachowaniem przepisów dotychczasowych. Nie powinno bowiem budzić wątpliwości, że stosowanie środków zapobiegawczych, jako ograniczających prawa i wolności obywatelskie, musi podlegać zasadzie ultima ratio a co za tym idzie, zostać zakończone, jeżeli ich dalsze stosowanie nie jest bezwzględnie konieczne lub dopuszczalne.

Art. 6

Przyjęte w projekcie *vacatio legis* uwzględnia z jednej strony pilny charakter projektowanych zmian a z drugiej strony uwzględnia konieczność zapoznania się z treścią ustawy stosunkowo szerokiego kręgu adresatów.

Projektowana regulacja nie jest sprzeczna z zakresem prawa Unii Europejskiej.

Projekt nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projekt nie zawiera przepisów technicznych, zatem nie podlega procedurze notyfikacji zgodnie z trybem przewidzianym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.).

Zawarte w projekcie regulacje nie będą miały wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców, o których mowa w ustawie z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2024 r. poz. 236, z późn. zm.).

Projekt nie zawiera przepisów regulacyjnych lub przepisów określających wymogi dotyczące świadczenia usług transgranicznych w rozumieniu ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. z 2023 r. poz. 334).

DEKLAROWANE SKUTKI REGULACJI (DSR)
projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego

Informacja o projekcie

a) Tytuł projektu:

Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego

b) Przedstawiciel wnioskodawcy:

Posłanka na Sejm RP Barbara Dolniak

I. Część wstępna

[1] Zwięzły opis zidentyfikowanego problemu i proponowanych rozwiązań.

Jaki problem jest rozwiązywany

Systemowy problem związany z nadmiernym stosowaniem instytucji tymczasowego aresztowania, sprawia m.in., że Polska jest narażona na odpowiedzialność z tytułu naruszania Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Z tego względu jest konieczne wdrożenie pilnych zmian legislacyjnych w zakresie zasad stosowania środków zapobiegawczych.

Na podstawie zebranych danych poniżej przedstawiono ewidencję spraw dotyczących tymczasowego aresztowania w sądach rejonowych w latach 2021 - 2023:

SPRAWY		Wpłynęło
2021		
Tymczasowe aresztowanie w toku śledztwa lub dochodzenia (art. 250 k.p.k.)	zastosowanie	21 939
	przedłużenie	6 701
Zastosowanie aresztowania jako kary porządkowej w toku postępowania przygotowawczego (do 30 dni) na wniosek prokuratora wobec osób uporczywie uchylających się od złożenia zeznania, wykonania czynności biegłego, tłumacza oraz wydania przedmiotów (art. 287 § 2 i 290 k.p.k.)		439
2022		
Tymczasowe aresztowanie w toku śledztwa lub dochodzenia (art. 250 k.p.k.)	zastosowanie	22 546
	przedłużenie	6 880
Zastosowanie aresztowania jako kary porządkowej [...]		255
2023		
Tymczasowe aresztowanie w toku śledztwa lub dochodzenia (art. 250 k.p.k.)	zastosowanie	22 955
	przedłużenie	6 719
Zastosowanie aresztowania jako kary porządkowej [...]		229

Jak wynika z przedstawionych danych, można odnotować trend wzrostowy wpływu spraw o zastosowanie tymczasowego aresztowania w toku śledztwa lub dochodzenia.

Zwięzły opis proponowanych rozwiązań oraz skutki braku zmiany stanu obecnego

Projekt ma na celu wdrożenie zmian legislacyjnych w zakresie stosowania środków

zapobiegawczych.

➤ Przewiduje się zmiany, które mają na celu rozwinięcie standardu wynikającego z dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/13/UE z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym¹, a także w zakresie dostępu obrony do materiałów postępowania w związku ze stosowaniem tymczasowego aresztowania.

Dodatkowo projekt ma na celu wzmocnienie prawa podejrzanego do obrony w zakresie tego dostępu. Kluczowym elementem rzetelności procedury stosowania tymczasowego aresztowania jest dostęp podejrzanego i jego obrońcy do akt postępowania przygotowawczego i do dowodów wskazujących na potrzebę stosowania tymczasowego aresztowania. W związku z tym proponuje się:

a) zmianę brzmienia art. 156 § 5a k.p.k. poprzez:

- uzupełnienie przepisu o nałożenie na prokuratora obowiązku poinformowania podejrzanego oraz jego obrońcy o kierowanym do sądu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania wraz z pouczeniem o przysługującym prawie do zapoznania się z materiałami postępowania. Obowiązek obciąża prokuratora kierującego wnioskiem, stanowiąc realizację prawa dostępu osoby objętej wnioskiem do niezwłocznej informacji o złożeniu wniosku oraz jego podstawy.
- doprecyzowanie, że na wniosek podejrzanego i jego obrońcy prokurator udostępni akta postępowania w zakresie, w jakim stały się one podstawą wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania, czyniąc to niezwłocznie;
- przesądzenie o zakresie obowiązków prokuratora, przy czym udostępnienie akt nastąpi z inicjatywy podejrzanego lub jego obrońcy. W przypadku braku wniosku o zapoznanie się z aktami, nie tamuje biegu postępowania i dalszych, dynamicznych czynności procesowych prokuratora na tym etapie;
- doprecyzowanie, że prawo podejrzanego i obrońcy obejmuje również możliwość sporządzenia odpisów i kopii akt;

b) zmianę art. 249a § 1 k.p.k., zgodnie z którą podstawę orzeczenia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania mogą stanowić ustalenia poczynione na podstawie dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy. Proponowane brzmienie jest konsekwencją respektowania standardu strasburskiego i unijnego.

c) uchylenie art. 250 § 2b k.p.k., który stanowi nieproporcjonalne ograniczenie prawa do obrony oraz reguły równości broni.

➤ W art. 250 § 3 k.p.k. wprowadza się obowiązek doręczenia podejrzanemu odpisu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania. Obowiązek obciąża prokuratora kierującego wnioskiem, stanowiąc realizację prawa dostępu osoby objętej wnioskiem do niezwłocznej informacji o złożeniu wniosku oraz jego podstawy.

➤ Proponuje się uchylenie art. 250 § 3b-3h k.p.k. i odstąpienie w ten sposób od możliwości prowadzenia zdalnych posiedzeń aresztowych, tj. przez zapewnienie podejrzanemu udziału w posiedzeniu aresztowym za pomocą urządzeń technicznych, umożliwiających przeprowadzenie tego posiedzenia na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku.

Konsekwencją powyższego jest zmiana treści art. 248 § 2 k.p.k., która sprowadza się do rezygnacji z zawartej w tym przepisie wyjątkowej możliwości poprzestania na ogłoszeniu postanowienia o tymczasowym aresztowaniu zatrzymanemu wówczas, gdy postanowienie to zapadło na posiedzeniu prowadzonym w trybie zdalnym. Samo ogłoszenie postanowienia w tej sytuacji nie realizuje standardu wynikającego z art. 41 ust. 3 Konstytucji RP.

¹Dz. Urz. UE L 142 z 1.06.2012, str. 1

- Proponuje się wprowadzenie zmian w art. 257 § 2 k.p.k. oraz art. 426 § 2 k.p.k. m. in. w związku ze standardami wyznaczonymi przez art. 41 Konstytucji RP oraz art. 5 ust 1 EKPCz, zgodnie z którymi każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność, a pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na podstawie i w trybie określonym przez ustawę. Zgodnie z dyrektywą minimalizacji tymczasowego aresztowania i jego ostateczności jako środka zapobiegawczego, przepisy wymagają, aby sąd badał, czy dla zabezpieczenia prawidłowości toczącego się postępowania niezbędne jest stosowanie tymczasowego aresztowania, czy też wystarczający jest inny środek o charakterze nieizolacyjnym. Projektowana zmiana art. 426 § 2 k.p.k. ma charakter wynikowy.
- Poprzez uchylenie art. 257 § 3 k.p.k. powraca się do wyłącznie sądowej kompetencji orzekania w przedmiocie stosowania lub przedłużania stosowania tymczasowego aresztowania w sytuacji gdy prokurator oświadczy, że sprzeciwia się zmianie środka zapobiegawczego.
Aktualnie obowiązujący przepis zakłada, że obecny na posiedzeniu prokurator może sprzeciwić się zmianie środka izolacyjnego na poręczenie majątkowe, co oznacza „wstrzymanie” decyzji zarezerwowanej wyłącznie dla sądu i w opozycji do treści ustawy przewidującej z mocy prawa uchylenie stosowanego tymczasowego aresztowania z chwilą złożenia poręczenia majątkowego.
Oczekiwanie na rozstrzygnięcie sądu drugiej instancji oznacza pozbawienie wolności podejrzanego lub oskarżonego przez bliżej nieokreślony czas i wbrew woli sądu. Tymczasem kwestia oceny rzetelności postępowania w rozumieniu art. 6 EKPCz oraz art. 45 Konstytucji RP dotyczy także postępowań incydentalnych, takich jak stosowanie lub przedłużanie tymczasowego aresztowania. Z tych powodów dalsze utrzymywanie przepisu, który uzależnienia wykonalność decyzji o zmianie stosowanego środka zapobiegawczego od braku sprzeciwu prokuratora, prowadzi do pogłębienia nierówności stron w procesie karnym i zlikwidowania gwarancyjnej roli sądu.
- Proponuje się zrównanie posiadania stałego miejsca pobytu w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej z posiadaniem stałego miejsca pobytu w Polsce. Na mocy obecnie obowiązującego art. 258 § 1 pkt 1 k.p.k. posiadanie stałego miejsca pobytu w innym państwie Unii Europejskiej niż Polska może być automatycznie uznawane za spełnienie przesłanki „nieposiadania stałego miejsca pobytu w kraju” i stanowić podstawę do stosowania środków zapobiegawczych wobec osoby tylko z tego powodu, że nie ma stałego miejsca pobytu w kraju, mając je w innym państwie Unii Europejskiej, co ma efekt dyskryminujący gdyż osoby te korzystają z jednej z podstawowych swobód unijnych jaką jest swoboda przepływu osób.
- Proponuje się nowe podejście do możliwości stosowania tymczasowego aresztowania z powodu tzw. surowości kary. Dążąc do ograniczenia stosowania tego środka, a także mając na względzie wzrost ustawowego zagrożenia kar, konieczne jest podniesienie górnej granicy kary pozbawienia wolności z 8 na 10 lat.
Jednocześnie, w celu ograniczenia możliwości nadużywania przesłanki szczególnej z art. 258 § 2 k.p.k. proponuje się dodanie § 4c w art. 263 k.p.k., stanowiącego, że stosowanie tymczasowego aresztowania na podstawie art. 258 § 2 k.p.k. do wydania wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć 12 miesięcy (zgodnie z ogólnymi zasadami łączny okres stosowania tymczasowego aresztowania do chwili wydania pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć 2 lat – art. 263 § 3 k.p.k.).
- Uchylenie art. 258a k.p.k. podyktowane jest koniecznością wyeliminowania regulacji, które przewidują reakcję wobec niestosowania się do nakazów wynikających z istoty środków zapobiegawczych orzeczonych wobec oskarżonego.

➤ Aby wyeliminować (co do zasady) możliwość stosowania najsurowszego środka zapobiegawczego w sprawach o czyny zagrożone karą do 2 lat pozbawienia wolności proponuje się nowelizację art. 259 § 3 k.p.k. Zmiana dotyczy czynów o mniejszej szkodliwości społecznej (w tym szeregu typów uprzywilejowanych, obejmujących przypadki mniejszej wagi), które w zdecydowanej większości nie wymagają obecnie wymiaru bezwzględnej kary pozbawienia wolności.

➤ Proponuje się zmiany wprowadzające regulację dotyczącą potrzebę oceny przez sąd sprawności postępowania przygotowawczego, a także wskazuje się kryteria tej oceny. Sąd będzie zobowiązany do zbadania w jakim stopniu zrealizowano planowane czynności procesowe, wskazywane uprzednio we wniosku o zastosowanie i ewentualnych wcześniejszych wnioskach o przedłużenie tymczasowego aresztowania. Ponadto sąd będzie musiał przeanalizować okoliczności wskazane jako powody, dla których określonych czynności dotąd nie wykonano lub nie ukończono. Jeżeli uzna, że postępowanie jest źle prowadzone lub jego organizacja jest nieefektywna – będzie uprawniony do odmowy przedłużenia tymczasowego aresztowania. Zmiana regulacji powinna wpłynąć także na kształt wniosków o przedłużenie izolacji.

Jeżeli jakichś czynności nie zdołano przeprowadzić lub dokończyć – niezbędne będzie wyjaśnienie przyczyn, a w dalszej kolejności – realna prognoza terminu wykonania lub dokończenia, ze świadomością, że deklaracje te zostaną zweryfikowane po upływie kolejnego okresu aresztowania, w przypadku uwzględnienia wniosku. Ma to doprowadzić w istocie do decyzji o zmianie środka zapobiegawczego na wolnościowy gdy zawodzi organizacja postępowania i wyeliminować powtarzanie w kolejnych wnioskach tych samych czynności do wykonania, bez wyjaśnienia powodów braku ich dotychczasowej realizacji.

➤ Projektowana zmiana art. 266 k.p.k. polega na rezygnacji z regulacji uzależniającej przyjęcie poręczenia majątkowego od wykazania, że przedmiot poręczenia majątkowego nie pochodzi z przysporzenia na rzecz oskarżonego albo innej osoby składającej poręczenie dokonanego na ten cel.

➤ Zakłada się uchylenie art. 313 § 1a k.p.k., a także powiązanego z nim art. 249 § 3a k.p.k., który zakłada możliwość odstąpienia od wymogu przesłuchania podejrzanego przed zastosowaniem środka zapobiegawczego oraz dopuszcza zastosowanie tymczasowego aresztowania pomimo niestawiennictwa obrońcy prawidłowo powiadomionego o terminie i miejscu posiedzenia. Skutkiem zastosowania obowiązujących obecnie art. 249 § 3a k.p.k. oraz art. 313 § 1a k.p.k. może być orzeczenie i wykonywanie wobec osoby, której ani nie powiadomiono o treści zarzutu, ani której nie ogłoszono zarzutu, środków zapobiegawczych, w tym najsurowszego z nich w postaci tymczasowego aresztowania. Tymczasem ocena, czy są spełnione przesłanki do jego zastosowania powinna odbywać się po przesłuchaniu podejrzanego.

➤ Zmiana art. 666 § 1 k.p.k. wynika z potrzeby dostosowania katalogu przestępstw wskazanych w tym przepisie do regulacji zawartej w projektowanym art. 259 § 3 k.p.k., zgodnie z którym tymczasowe aresztowanie nie może być stosowane, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat.

[2] Czy były rozważane rozwiązania alternatywne?

- Tak
- **Nie**

Do Sejmu obecnej kadencji wpłynęły co najmniej dwa projekty poselskie, w których podjęto próbę naprawy sytuacji w zakresie wskazanej wyżej problematyki. Mimo, że ich celem była poprawa stanu prawnego, wynikającego z obowiązujących obecnie regulacji, zawarte w nich rozwiązania nie zawsze prezentowały optymalne propozycje legislacyjne. Z tego względu zdecydowano się na przedstawienie niniejszego projektu.

Projektowane przepisy mają charakter interwencyjny i zawierają pakiet najpilniejszych zmian.

II. Wymogi określone w art. 34 ust. 2 pkt 3–5 regulaminu Sejmu

[3] Jakie są przewidywane skutki prawne projektowanych rozwiązań?

Różnice pomiędzy dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

Wprowadzane w ramach projektowanego aktu zmiany przyczynią się do minimalizacji stosowania tymczasowego aresztowania i jego ostateczności jako środka zapobiegawczego co w sposób pozytywny może wpłynąć na sytuację osób zatrzymanych. Ponadto gwarantuje się dostęp podejrzanego i jego obrońcy do akt postępowania przygotowawczego i do dowodów wskazujących na potrzebę stosowania tymczasowego aresztowania.

Projektowane rozwiązania w świetle prawa międzynarodowego i prawa UE

Czechy

Podejrzanego można tymczasowo aresztować na podstawie decyzji sądu wtedy, gdy łącznie spełnionych jest szereg przesłanek:

- 1) oskarżono go o popełnienie przestępstwa, za które grozi kara ponad dwóch lat pozbawienia wolności w przypadku umyślnego popełnienia przestępstwa lub ponad trzech lat pozbawienia wolności w przypadku popełnienia przestępstwa z winy nieumyślnej,
- 2) istnieją uzasadnione podstawy wskazujące na to, że zarzucany czyn został popełniony i nosi on wszystkie znamiona danego przestępstwa,
- 3) istnieją wyraźne przesłanki wskazujące na podejrzenie, że czyn został popełniony przez osobę oskarżoną,
- 4) osobowość podejrzanego, charakter przestępstwa i jego waga wskazują, że cel zatrzymania nie może zostać osiągnięty przy zastosowaniu innego środka.

Jednocześnie musi istnieć uzasadniona obawa, że podejrzany może:

- a) uciec lub uchylać się od postępowania karnego, lub
- b) wpływać na świadków lub w inny podobny sposób utrudniać postępowanie, lub
- c) kontynuować zarzucaną mu działalność przestępczą lub dokończyć usiłowane przez siebie przestępstwo albo popełnić przestępstwo, które przygotowywał lub którym groził.

Oskarżony może zostać tymczasowo aresztowany na maksymalny okres wynoszący:

- 1) jeden rok w przypadku przestępstw rozpatrywanych przez jednego sędziego,
- 2) dwa lata w przypadku przestępstw rozpatrywanych przez skład trzech sędziów,
- 3) trzy lata w przypadku przestępstw kwalifikowanych (tj. przestępstw umyślnych zagrożonych karą pozbawienia wolności na okres nie krótszy niż 10 lat)
- 4) cztery lata w przypadkach zagrożonych karą nadzwyczajną (tj. 20–30 lat pozbawienia wolności lub dożywotnie pozbawienie wolności)

Osiągnięcie maksymalnego czasu trwania tymczasowego aresztowania jest zawsze powodem natychmiastowego zwolnienia.

Wyjątek od powyższych terminów ma miejsce w przypadku tymczasowego aresztowania z uwagi na obawę utrudniania zeznań świadków lub podobnego utrudniania postępowania; w takim przypadku maksymalny okres tymczasowego aresztowania może wynosić tylko trzy miesiące, chyba że oskarżony już wywierał wpływ na świadków lub w inny sposób utrudniał postępowanie.

Sąd ma obowiązek co trzy miesiące dokonać przeglądu przyczyn tymczasowego aresztowania i podjąć decyzję o jego kontynuacji lub zwolnieniu oskarżonego. Zarówno prokurator, jak i osoba przebywająca w areszcie mogą złożyć skargę na każdą decyzję w sprawie aresztowania, która podlega rozpatrzeniu przez sąd apelacyjny.

Francja

We Francji tymczasowe aresztowanie regulowane jest przepisami Kodeksu Postępowania Karnego (Code de procédure pénale - CPP²) i jego zastosowanie wymaga spełnienia określonych warunków:

1. muszą istnieć poważne i zgodne dowody wskazujące na popełnienie przestępstwa przez osobę podejrzaną;
2. może być zastosowane w przypadku przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności dłuższą niż 3 lata;
3. wyjątkowo można je stosować przy lżejszych przestępstwach, jeśli podejrzany wielokrotnie nie przestrzegał warunków nadzoru sądowego.

Tymczasowe aresztowanie można zastosować w celu:

- Zapobieżenia ucieczce oskarżonego,
- Uniemożliwienia kontaktu z osobami trzecimi (np. świadkami, ofiarami lub współsprawcami),
- Ochrony porządku publicznego lub zapobieżenia ponownemu popełnieniu przestępstwa,
- Ochrony dowodów w sprawie.

Tymczasowe aresztowanie jest zarządzane przez niezależnego sędziego śledczego lub sąd. Decyzja musi być uzasadniona pisemnie, z podaniem konkretnych powodów. Zgodnie z zasadą subsydiarności, najpierw należy rozważyć zastosowanie mniej dotkliwych środków, takich jak nadzór sądowy czy zakaz opuszczania kraju.

Niemcy

Materię tymczasowego aresztowania w Niemczech reguluje niemiecki kodeks postępowania karnego (Strafprozessordnung -StPO³)

Warunki stosowania tymczasowego aresztowania:

1. podejrzenie popełnienia przestępstwa; musi istnieć uzasadnione podejrzenie, że osoba podejrzana popełniła przestępstwo; podejrzenie to opiera się na zgromadzonych dowodach, które wskazują na wysokie prawdopodobieństwo winy;
2. waga zarzucanego czynu: tymczasowe aresztowanie stosuje się głównie w przypadku przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności powyżej 6 miesięcy;
3. w wyjątkowych przypadkach można je zastosować przy lżejszych przestępstwach, jeżeli istnieje wysokie ryzyko ucieczki lub recydywy.

Aby zastosować tymczasowe aresztowanie musi istnieć przynajmniej jedna z poniższych przesłanek:

- ryzyko ucieczki - w przypadku, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie, że podejrzany może uciec w celu uniknięcia odpowiedzialności karnej;
- ryzyko ukrywania dowodów - jeżeli istnieje obawa, że podejrzany będzie manipulował dowodami, wywierał wpływ na świadków lub w inny sposób utrudniał postępowanie;
- ryzyko recydywy – w odniesieniu do osób podejrzanych o popełnienie poważnych przestępstw, gdy istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że ponownie popełnią podobny czyn;
- ochrona porządku publicznego – w przypadku szczególnie poważnych przestępstw, tymczasowe aresztowanie może być stosowane w celu ochrony porządku publicznego, jeśli przestępstwo wzbudziło szczególne oburzenie społeczne.

² https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006071154/LEGISCTA000006167427/2020-03-24/#LEGISCTA000021331523, dostęp dnia 28.01.2025 r.

³ <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/>, dostęp dnia 28.01.2025 r.

Tymczasowe aresztowanie jest zarządzane wyłącznie przez niezależny sąd na wniosek prokuratora. Wymagana jest szczegółowa argumentacja, uzasadniająca konieczność zastosowania tego środka. Decyzja o aresztowaniu podlega regularnym przeglądom przez sąd, który bada, czy nadal istnieją podstawy do dalszego przetrzymywania oskarżonego.

Hiszpania

Przepisy dotyczące tymczasowego aresztowania znajdują się w art. 502–519 kodeksu postępowania karnego (Ley de Enjuiciamiento Criminal - LECrim⁴) w księdze VI rozdziale III.

Zastosowanie tymczasowego aresztowania wymaga spełnienia następujących przesłanek:

1. muszą istnieć poważne dowody wskazujące na to, że podejrzany popełnił przestępstwo; dowody te muszą być wiarygodne i dostateczne, aby uzasadniały zastosowanie aresztu;
2. tymczasowe aresztowanie można zastosować w przypadku przestępstw, za które grozi kara pozbawienia wolności powyżej 2 lat;
3. można je także stosować w przypadku lżejszych przestępstw, jeżeli istnieje duże ryzyko, że oskarżony będzie utrudniał postępowanie (np. ukrywał dowody);
4. ryzyko ucieczki – jeżeli istnieje obawa, że podejrzany opuści kraj lub ukryje się przed wymiarem sprawiedliwości;
5. ryzyko ukrywania dowodów – jeśli podejrzany może niszczyć dowody lub wpływać na świadków;
6. ryzyko recydywy.

Areszt tymczasowy jest środkiem ostatecznym i może być zastosowany wyłącznie wtedy, gdy mniej dotkliwe środki nie są wystarczające.

Tymczasowe aresztowanie może zostać zarządzane przez sędziego śledczego lub sędziego pokoju, przez sędziego, który przygotowuje wstępne dochodzenie, jak również przez sędziego karnego lub sąd rozpatrujący sprawę.

Sędzia lub sąd może zarządzić umieszczenie tymczasowo aresztowanego lub oskarżonego w jego mieszkaniu, z zastosowaniem niezbędnych środków nadzoru, jeżeli ze względu na chorobę pozbawienie wolności stanowiłoby poważne zagrożenie dla jego zdrowia. Sędzia lub sąd może zezwolić oskarżonemu na opuszczenie miejsca zamieszkania w godzinach niezbędnych do leczenia jego choroby, pod niezbędnym nadzorem.

Projektowane rozwiązania przejściowe i dostosowujące

Zgodnie z projektowanymi przepisami przyjmuje się zasadę stosowania nowych regulacji także do spraw wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej.

Na mocy wprowadzanych przepisów czynności procesowe dokonane przed dniem wejścia w życie nowelizowanej ustawy są skuteczne, jeżeli zostały dokonane z zachowaniem przepisów dotychczasowych. Dzięki tej regulacji będzie zapewnione poszanowanie praw nabytych.

Projektowana ustawa stanowi, że w sytuacji gdy po dniu wejścia jej w życie zaistnieje brak podstaw prawnych do stosowania środka zapobiegawczego, środek taki należy niezwłocznie uchylić lub zmienić. Regulacja ta jest wyjątkiem od zasady, w myśl której czynności procesowe dokonane przed wejściem w życie nowej ustawy zachowują swoją skuteczność także później, o ile były dokonane z zachowaniem przepisów dotychczasowych.

Proponowany termin wejścia w życie ustawy

Zakłada się, że ustawa wejdzie w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia.

⁴ <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1882-6036>, dostęp dnia 28.01.2025 r.

[4] Jakie są przewidywane skutki społeczne projektowanych rozwiązań?

Gwarantuje się dostęp podejrzanego i jego obrońcy do akt postępowania przygotowawczego i do dowodów wskazujących na potrzebę stosowania tymczasowego aresztowania.

Wprowadzane w ramach projektowanego aktu zmiany przyczynią się do minimalizacji stosowania tymczasowego aresztowania i jego ostateczności jako środka zapobiegawczego co w sposób pozytywny może odmienić sytuację osób zatrzymanych. Sąd będzie badał czy dla zabezpieczenia prawidłowości toczącego się postępowania jest niezbędne stosowanie tymczasowego aresztowania czy też wystarczający jest inny środek o charakterze nieizolacyjnym.

Tymczasowe aresztowanie nie będzie mogło być stosowane jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat. Zmiana dotyczy co do zasady czynów o mniejszej szkodliwości społecznej (w tym szeregu typów uprzywilejowanych, obejmujących przypadki mniejszej wagi), które w zdecydowanej większości nie wymagają obecnie wymiaru bezwzględnej kary pozbawienia wolności.

Powrót do wyłącznie sądowej kompetencji orzekania w przedmiocie stosowania lub przedłużania stosowania tymczasowego aresztowania wpłynie na zmniejszenie nierówności stron w procesie karnym i wzmocni gwarancyjną rolę sądu.

[5] Jakie są przewidywane skutki gospodarcze projektowanych rozwiązań?

Wejście w życie projektowanej ustawy nie będzie miało negatywnego wpływu na rynek pracy konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Jednocześnie należy podkreślić, że regulacje, które wpływają na zmniejszenie nierówności stron w procesie oraz wzmacniają gwarancyjną rolę sądu, oddziałują także pozytywnie na pewność stanowionego prawa, a w konsekwencji także na sytuację prowadzących działalność gospodarczą.

[6] Jakie są przewidywane skutki finansowe projektowanych rozwiązań, w szczególności wpływ na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego?

Podmioty, na które wpływa projekt oraz ich liczebność

- **Sądy powszechne** – 377, w tym: sądy rejonowe – 319; sądy okręgowe – 47; sądy apelacyjne – 11.
  - Powrót do wyłącznie sądowej kompetencji orzekania w przedmiocie stosowania lub przedłużania stosowania tymczasowego aresztowania, w przypadkach o których mowa w projektowanej regulacji.
  - Odstąpienie od możliwości prowadzenia zdalnych posiedzeń aresztowych.
  - Zrezygnowanie z regulacji uzależniającej przyjęcie poręczenia majątkowego od wykazania, że przedmiot poręczenia majątkowego nie pochodzi z przysporzenia na rzecz oskarżonego albo innej osoby składającej poręczenie dokonanego na ten cel.
  - Brak możliwości stosowania tymczasowego aresztowania w sytuacji gdy przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat.
- **Zatrzymani, podejrzani** - liczba zatrzymanych ok. 111 tys. osób rocznie⁵.
  - Zagwarantowanie dostępu do akt postępowania przygotowawczego i do dowodów wskazujących na potrzebę stosowania tymczasowego aresztowania.
  - Minimalizacja stosowania tymczasowego aresztowania i jego ostateczność jako

⁵ dane Komendy Głównej Policji

środka zapobiegawczego.

- Zagwarantowanie prawa dostępu osoby objętej wnioskiem o tymczasowe aresztowanie do niezwłocznej informacji o złożeniu wniosku oraz jego podstawy.
- Zrównanie posiadania stałego miejsca pobytu w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej z posiadaniem stałego miejsca pobytu w Polsce.
- Brak możliwości stosowania tymczasowego aresztowania w sytuacji gdy przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat.
- **Prokuratorzy** - w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury łączny limit etatów prokuratorskich wynosi 5 939, w części wojskowej limit etatów prokuratorskich wynosi 186 (stan na 31 marca 2024 r.).
  - Wprowadzenie obowiązku doręczenia podejrzanemu odpisu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania.
  - Brak możliwości stosowania tymczasowego aresztowania w sytuacji, gdy przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat.
- **Obrońcy** - Adwokaci wykonujący zawód - 22 641; Radcowie prawni wykonujący zawód - 54 467; (stan na 24.09.2024 r.)
  - Zagwarantowanie dostępu do akt postępowania przygotowawczego i do dowodów wskazujących na potrzebę stosowania tymczasowego aresztowania.

Przewidywane skutki finansowe

Projektowana regulacja nie wywoła skutków finansowych dla budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego.

[7] Wykaz źródeł finansowania, jeśli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Nie dotyczy.

[8] Czy projekt ustawy podlega procedurze notyfikacyjnej?

➤ **Nie**

III. Wymogi określone w art. 34 ust. 2a i 2b regulaminu Sejmu

[9] Czy projekt ustawy zawiera przepisy określające zasady podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

➤ **Nie**

➤ **Tak**

[10] Czy wdrożenie projektowanych przepisów spowoduje obciążenia administracyjne mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

➤ **Nie**

➤ **Tak**

[11] Czy projekt ustawy zawiera przepisy regulacyjne lub określa wymogi dotyczące świadczenia usług transgranicznych w rozumieniu ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (art. 34 ust. 2b regulaminu Sejmu)?

➤ **Nie**

➤ **Tak**

Warszawa, 24 marca 2025 r.

BEOS-WPEiM-472/25

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

**Opinia o zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu
ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego
(przedstawicielka wnioskodawców: posłanka Barbara Dolniak)**

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2022 r. poz. 990, ze zmianami) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt zmierza do znowelizowania ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego¹. Proponowane zmiany przewidują:

1) w razie złożenia w toku postępowania przygotowawczego wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania udostępnianie podejrzanemu i jego obrońcy akt na wniosek, a nie – jak obecnie – z urzędu; dostęp ma obejmować również dowody z zeznań świadków wskazujące na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił przestępstwo, okoliczności przemawiające za istnieniem zagrożeń dla prawidłowego toku postępowania lub możliwości popełnienia przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa oraz określonej podstawy stosowania tego środka zapobiegawczego i konieczności jego stosowania (co obecnie jest wyłączone); należy również umożliwić sporządzenie odpisów lub kopii (art. 1 pkt 1 projektu);

2) konieczność zwolnienia zatrzymanego, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania go do dyspozycji sądu nie doręczono mu postanowienia o zastosowaniu wobec niego tymczasowego aresztowania; obecnie przepisy przewidują również możliwość ogłoszenia zatrzymanemu tego postanowienia na posiedzeniu przeprowadzonym w trybie zdalnym (art. 1 pkt 2 projektu);

3) zniesienie odstępstwa od wymogu przesłuchania podejrzanego przez sąd albo prokuratora przed zastosowaniem tymczasowego aresztowania, jeżeli jest to niemożliwe ze względu na stan zdrowia podejrzanego albo stan nietrzeźwości lub odurzenia, w jakim znajduje się podejrzany (art. 1 pkt 3 i 12 projektu);

4) możliwość orzeczenia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania jedynie w oparciu o ustalenia poczynione na podstawie dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy (art. 1 pkt 4 i pkt 5 lit. a projektu);

¹ Dz. U. z 2025 r. poz. 46.

5) wprowadzenie obowiązku doręczenia podejrzanemu odpisu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania (art. 1 pkt 5 lit. b projektu);

6) odstąpienie od możliwości prowadzenia zdalnych posiedzeń aresztowych (art. 1 pkt 5 lit. c projektu);

7) pozbawienie sprzeciwu prokuratora wobec postanowienia w sprawie zmiany środka zapobiegawczego (tymczasowego aresztowania na poręczenie majątkowe) skutku w postaci wstrzymania wykonalności tego postanowienia do dnia jego uprawomocnienia (art. 1 pkt 6 lit. b projektu);

8) zrównanie braku posiadania miejsca stałego pobytu w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej z brakiem posiadania stałego miejsca pobytu w Polsce jako przesłanki zastosowania tymczasowego aresztowania i pozostałych środków zapobiegawczych (art. 1 pkt 7 lit. a projektu);

9) podniesienie z 8 do 10 lat górnej granicy zagrożenia karą jako przesłanki zastosowania środka tymczasowego (art. 1 pkt 7 lit. b projektu);

10) podniesienie z roku do 2 lat dolnej granicy zagrożenia karą jako negatywnej przesłanki zastosowania tymczasowego aresztowania (art. 1 pkt 9 projektu);

11) wprowadzenie wymogu sprawnego prowadzenia postępowania przygotowawczego jako warunku dopuszczalności przedłużenia okresu tymczasowego aresztowania (art. 1 pkt 10 projektu);

12) rezygnację z regulacji uzależniającej przyjęcie poręczenia majątkowego od wykazania, że przedmiot poręczenia majątkowego nie pochodzi z przysporzenia na rzecz oskarżonego albo innej osoby składającej poręczenie dokonanego na ten cel (art. 1 pkt 11 projektu).

Projekt zawiera przepisy przejściowe (art. 2-5 projektu).

Proponowana ustawa ma wejść w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

Oceny projektu należy dokonać z uwzględnieniem:

- dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/13/UE z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym² (dalej jako „dyrektywa 2012/13”);
- art. 20 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej jako „TfUE”);
- dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2004/38 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG

---

² Dz. Urz. UE L 142 z 1.6.2012, s. 1.

i 93/96/EWG³ (dalej jako „dyrektywa 2004/38”).

Zagadnienia tymczasowego aresztowania dotyczy również zalecenie Komisji (UE) 2023/681 z dnia 8 grudnia 2022 r. w sprawie praw procesowych osób podejrzanych i oskarżonych podlegających tymczasowemu aresztowaniu oraz materialnych warunków pozbawienia wolności⁴. Ponieważ jednak zgodnie z art. 288 akapit 5 TfUE zalecenia nie mają mocy wiążącej, dokument ten nie został uwzględniony w niniejszej opinii.

2.1. Dyrektywa 2012/13 ustanawia przepisy dotyczące prawa osób podejrzanych lub oskarżonych do informacji dotyczących praw przysługujących im w postępowaniu karnym oraz oskarżenia przeciwko nim. Określone w niej gwarancje mają zastosowanie od chwili poinformowania osób przez właściwe organy państwa członkowskiego, że są one podejrzane lub oskarżone o popełnienie przestępstwa, do czasu zakończenia postępowania rozumianego jako ostateczne rozstrzygnięcie tego, czy osoba podejrzana lub oskarżona popełniła przestępstwo, w tym również, w stosownych przypadkach, wydania wyroku oraz rozstrzygnięcia wszelkich środków odwoławczych.

2.2. Artykuł 20 ust. 2 TfUE przewiduje m.in., że obywatele Unii mają prawo do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich, przy czym prawo te ma być wykonywane na warunkach i w granicach określonych przez Traktaty i środki przyjęte w ich zastosowaniu. Jednym z podstawowych aktów prawa wtórnego regulujących tę dziedzinę jest dyrektywa 2004/38. Jej art. 27 przewiduje m.in., że państwa członkowskie mogą ograniczyć swobodę przemieszczania się i pobytu obywateli Unii i członków ich rodziny, bez względu na przynależność państwową, kierując się względami porządku publicznego bądź bezpieczeństwa publicznego.

3. Analiza przepisów projektu ustawy pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

3.1. Art. 1 pkt 1 projektu przewiduje m.in., że udostępnienie podejrzanemu i jego obrońcy akt ma obejmować również dowody z zeznań świadków wskazujące na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił przestępstwo, okoliczności przemawiające za istnieniem zagrożeń dla prawidłowego toku postępowania lub możliwości popełnienia przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa. Jednocześnie projekt wprowadza regułę, że orzeczenie o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania może nastąpić jedynie w oparciu o ustalenia poczynione na podstawie dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy (art. 1 pkt 4 i pkt 5 lit. a projektu).

W tym kontekście należy wskazać, że dyrektywa 2012/13 przewiduje prawo dostępu do materiałów sprawy, z którym wiąże się m.in. obowiązek zapewnienia przez państwa członkowskie osobom zatrzymanym lub ich obrońcom dostępu do będących w posiadaniu właściwych organów dokumentów,

³ Dz. Urz. UE L 158 z 30.4.2004, s. 77.

⁴ Dz. Urz. UE L 86 z 24.3.2023, s. 44.

które są związane z konkretną sprawą i mają istotne znaczenie dla skutecznego zakwestionowania, zgodnie z prawem krajowym, legalności zatrzymania lub aresztowania (art. 7 ust. 1), a także do całego będącego w posiadaniu właściwych organów materiału dowodowego, niezależnie od tego, czy jest on na korzyść czy na niekorzyść osób podejrzanych lub oskarżonych, w celu zagwarantowania rzetelnego postępowania i możliwości przygotowania obrony (art. 7 ust. 2). Prawo to nie ma jednak charakteru absolutnego, art. 7 ust. 4 dyrektywy 2012/13 przewiduje bowiem możliwość odmówienia dostępu do niektórych materiałów, jeżeli dostęp taki może doprowadzić do poważnego zagrożenia dla życia lub praw podstawowych innej osoby lub jeżeli taka odmowa jest bezwzględnie konieczna dla ochrony ważnego interesu publicznego – na przykład w przypadkach, gdy dostęp mógłby zaszkodzić trwającemu dochodzeniu lub poważnie zaszkodzić bezpieczeństwu narodowemu państwa członkowskiego, w którym toczy się postępowanie karne. Państwa członkowskie zapewniają, aby zgodnie z procedurami określonymi w prawie krajowym decyzja o odmowie dostępu do niektórych materiałów była podejmowana przez organ sądowy lub podlegała przynajmniej kontroli sądowej. Art. 1 pkt 1 projektu poszerza prawo dostępu do akt sprawy, zatem nie jest sprzeczny ze wskazanymi przepisami dyrektywy 2012/13.

3.2. Projekt przewiduje zrównanie braku posiadania miejsca stałego pobytu w innym państwie członkowskim UE z brakiem posiadania stałego miejsca pobytu w Polsce jako przesłanki zastosowania tymczasowego aresztowania i pozostałych środków zapobiegawczych (art. 1 pkt 7 lit. a projektu). Projektowana regulacja nie wywołuje skutku w postaci ograniczenia swobodnego przepływu osób, zatem nie jest sprzeczna z przepisami prawa UE wskazanymi w pkt 2.2. niniejszej opinii.

4. Konkluzja

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Autor:

Marek Jaśkowski
ekspert ds. legislacji
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:
Wicedyrektor
Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik
/podpisano elektronicznie/

Warszawa, 24 marca 2025 r.

BEOS-WPEiM-473/25

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L. dz. SPS-III.020.53.10.2025
Data wpływu 24.03.25r

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (przedstawicielka wnioskodawców: posłanka Barbara Dolniak) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu

Projekt zmierza do znowelizowania ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego¹. Proponowane zmiany przewidują:

1) w razie złożenia w toku postępowania przygotowawczego wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania udostępnianie podejrzanemu i jego obrońcy akt na wniosek, a nie – jak obecnie – z urzędu; dostęp ma obejmować również dowody z zeznań świadków wskazujące na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił przestępstwo, okoliczności przemawiające za istnieniem zagrożeń dla prawidłowego toku postępowania lub możliwości popełnienia przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa oraz określonej podstawy stosowania tego środka zapobiegawczego i konieczności jego stosowania (co obecnie jest wyłączone); należy również umożliwić sporządzenie odpisów lub kopii (art. 1 pkt 1 projektu);

2) konieczność zwolnienia zatrzymanego, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania go do dyspozycji sądu nie doręczono mu postanowienia o zastosowaniu wobec niego tymczasowego aresztowania; obecnie przepisy przewidują również możliwość ogłoszenia zatrzymanemu tego postanowienia na posiedzeniu przeprowadzonym w trybie zdalnym (art. 1 pkt 2 projektu);

3) zniesienie odstępstwa od wymogu przesłuchania podejrzanego przez sąd albo prokuratora przed zastosowaniem tymczasowego aresztowania, jeżeli jest to niemożliwe ze względu na stan zdrowia podejrzanego albo stan nietrzeźwości lub odurzenia, w jakim znajduje się podejrzany (art. 1 pkt 3 i 12 projektu);

¹ Dz. U. z 2025 r. poz. 46.

4) możliwość orzeczenia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania jedynie w oparciu o ustalenia poczynione na podstawie dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy (art. 1 pkt 4 i pkt 5 lit. a projektu);

5) wprowadzenie obowiązku doręczenia podejrzanemu odpisu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania (art. 1 pkt 5 lit. b projektu);

6) odstąpienie od możliwości prowadzenia zdalnych posiedzeń aresztowych (art. 1 pkt 5 lit. c projektu);

7) pozbawienie sprzeciwu prokuratora wobec postanowienia w sprawie zmiany środka zapobiegawczego (tymczasowego aresztowania na poręczenie majątkowe) skutku w postaci wstrzymania wykonalności tego postanowienia do dnia jego uprawomocnienia (art. 1 pkt 6 lit. b projektu);

8) zrównanie braku posiadania miejsca stałego pobytu w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej z brakiem posiadania stałego miejsca pobytu w Polsce jako przesłanki zastosowania tymczasowego aresztowania i pozostałych środków zapobiegawczych (art. 1 pkt 7 lit. a projektu);

9) podniesienie z 8 do 10 lat górnej granicy zagrożenia karą jako przesłanki zastosowania środka tymczasowego (art. 1 pkt 7 lit. b projektu);

10) podniesienie z roku do 2 lat dolnej granicy zagrożenia karą jako negatywnej przesłanki zastosowania tymczasowego aresztowania (art. 1 pkt 9 projektu);

11) wprowadzenie wymogu sprawnego prowadzenia postępowania przygotowawczego jako warunku dopuszczalności przedłużenia okresu tymczasowego aresztowania (art. 1 pkt 10 projektu);

12) rezygnację z regulacji uzależniającej przyjęcie poręczenia majątkowego od wykazania, że przedmiot poręczenia majątkowego nie pochodzi z przysporzenia na rzecz oskarżonego albo innej osoby składającej poręczenie dokonane na ten cel (art. 1 pkt 11 projektu).

Projekt zawiera przepisy przejściowe (art. 2-5 projektu).

Dokonując oceny, czy przedłożony projekt jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu należy w szczególności uwzględnić art. 1 pkt 4 i pkt 5 lit. a projektu, który przewiduje, że podstawę orzeczenia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania miałyby stanowić jedynie ustalenia poczynione na podstawie dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy. Art. 1 pkt 5 lit. a projektu zmierza do uchylecia art. 250 § 2b k.p.k., zgodnie z którym „jeżeli zachodzi uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia albo wolności świadka lub osoby dla niego najbliższej, prokurator dołącza do wniosku, o którym mowa w § 2a, w wyodrębnionym zbiorze dokumentów, dowody z zeznań świadka, których nie udostępnia się oskarżonemu i jego obrońcy.”

W uzasadnieniu wnioskodawcy wskazują, że zmiany te mają na celu m.in. rozwinięcie standardu unijnego wynikającego z dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/13/UE z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie prawa do

informacji w postępowaniu karnym² (dalej jako „dyrektywa 2012/13”). W ocenie wnioskodawców cel, któremu służy obowiązujące ograniczenie w dostępie podejrzanego i jego obrońcy do dowodów wskazanych we wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania (tj. ochrona zagrożonych świadków), może być osiągnięty za pomocą instytucji świadka incognito. Wnioskodawcy argumentują, że skoro cel ten może zostać osiągnięty za pomocą istniejącego w k.p.k. instrumentu, zbędne jest dalej idące ograniczanie prawa do obrony.

Problematyka dostępu do materiałów zgromadzonych w sprawie stanowi przedmiot regulacji dyrektywy 2012/13. Dyrektywa ta przewiduje m.in. prawo dostępu do materiałów sprawy, z którym wiąże się obowiązek zapewnienia przez państwa członkowskie osobom zatrzymanym lub ich obrońcom dostęp do będących w posiadaniu właściwych organów dokumentów, które są związane z konkretną sprawą i mają istotne znaczenie dla skutecznego zakwestionowania, zgodnie z prawem krajowym, legalności zatrzymania lub aresztowania (art. 7 ust. 1), w tym do całego będącego w posiadaniu właściwych organów materiału dowodowego, niezależnie od tego, czy jest on na korzyść czy na niekorzyść osób podejrzanych lub oskarżonych, w celu zagwarantowania rzetelnego postępowania i możliwości przygotowania obrony (art. 7 ust. 2). Prawo to nie ma jednak charakteru absolutnego, bowiem art. 7 ust. 4 dyrektywy 2012/13 przewiduje możliwość odmówienia dostępu do niektórych materiałów, jeżeli dostęp taki może doprowadzić do poważnego zagrożenia dla życia lub praw podstawowych innej osoby lub jeżeli taka odmowa jest bezwzględnie konieczna dla ochrony ważnego interesu publicznego – na przykład w przypadkach, gdy dostęp mógłby zaszkodzić trwającemu dochodzeniu lub poważnie zaszkodzić bezpieczeństwu narodowemu państwa członkowskiego, w którym toczy się postępowanie karne.

Analizując argumentację wnioskodawców w świetle przywołanych, przepisów można uznać, że możliwość zastosowania lub przedłużenia tymczasowego aresztowania na podstawie dowodów z zeznań świadków, których nie udostępnia się oskarżonemu i jego obrońcy, stanowi zbyt daleko idące ograniczenie prawa do obrony, o ile istnieją inne mechanizmy pozwalające na ochronę świadka (zwłaszcza wskazana przez wnioskodawców instytucja świadka incognito). W związku z tym obecne brzmienie art. 249a § 1 k.p.k. może zostać uznane za niezgodne z gwarancjami określonymi w art. 7 dyrektywy 2012/13³. Projekt ustawy zmierzający do przedstawionej wyżej modyfikacji tych przepisów k.p.k. ma na celu usunięcie możliwej niezgodności prawa polskiego z prawem UE, może więc zostać uznany za projekt ustawy wykonującej prawo Unii

² Dz. Urz. UE L 142 z 1.6.2012, s. 1.

³ Por. np. komentarz do art. 249a k.p.k. w: J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2023, gdzie wskazuje się, że „omawiany przepis jest niezgodny z dyrektywą 2012/13/UE, gdyż dopuszcza możliwość oparcia decyzji sądu o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania na dowodach mających istotne znaczenie dla podjęcia takiej decyzji, które nie zostały ujawnione podejrzanemu i jego obrońcy”.

Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu.

Art. 1 pkt 4 i pkt 5 lit. a projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego zmierzają do wykonania art. 7 dyrektywy 2012/13, wobec czego projekt ten może zostać uznany za projekt ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu.

Autor:

Marek Jaśkowski
ekspert ds. legislacji
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:
Wicedyrektor
Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik
/podpisano elektronicznie/